

NO 11500
187. 136
Ілюстрована Шевченківська Бібліотека

№ 11.

НАЙМИЧКА.

3 2 малюнками і портретом.

165020

165020
Накладом „Канадийского Фармера“

852 MAIN STREET,

WINNIPEG, CANADA

ЛННБ України ім.В.Стефаника

01161249 (O)

НАУКОВИЙ ЦЕНТР

ІНСТИТУТ ІСТОРИЧНИХ НАУК

162020

Національна бібліотека України імені В. Стефаника

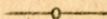
вул. Київська, 101

01022 Київ, Україна

2006
2014

Ілюстрована Шевченківська Бібліотека.
№ 11

НАЙМИЧКА.

З 2 малюнками і портретом.

165020

165020

Накладом „Канадйского Фармера.”

852 Main Street,

Winnipeg, Canada.

20K.

11

№ 127736

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ 127736

M. Weber & Co

Наймичка.

ПРОЛОГ.

У неділю в-ранці ранс
Поле крило ся туманом;
У тумані на могилі,
Як тополя, похилилась
Молодиця молодая.
Щось до лона пригортає
Та з туманом розмовляє:

»Ой тумане, тумане,
Май латаній талане!
Чому мене не сховаєш
Оттут серед лану?
Чому мене не задавиш,
У землю не вдавиш?
Чому мені злої долі,
Чом віку не збавиш?
Ні, не дави, туманочку!
Сховай тільки в полі,
Щоб ніхто не знав, не бачив
Моєї недолі!
Я не одна, єсть у мене
І батько і мати...
Єсть у мене — туманочку,
Туманочку, брате¹ —
Дитя мое, мій синочку,
Нехрещений сину!
Не я тебе хрестити-му
На лиху годину;
Чужі люде хрестити-муть,
Я не буду знати,

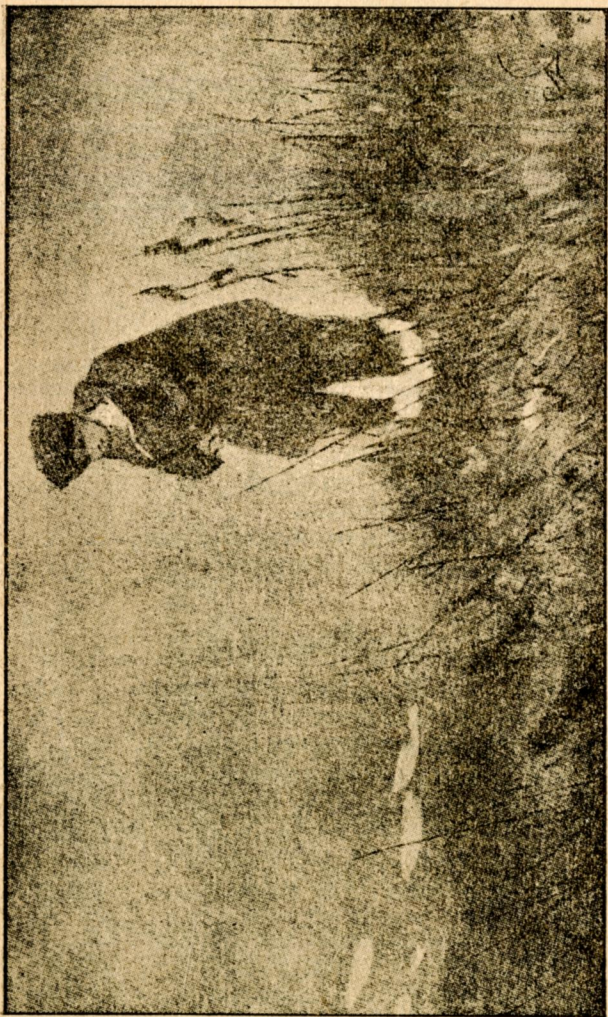
Як і зовуть... Дитя моє!
Я була багата...
Не лай мене! Молити-мусь,
Із самого неба
Долю виплачу сльозами
І пошлю до тебе!»

Пішла полем ридаючи,
В тумані ховалась,
Та крізь сльози тихесенько
Про вдову співала,
Як удова в Дунаєві
Синів поховала:

»Ой у полі могила;
Там удова ходила,
Там ходила, гуляла,
Трути-зілля шукала.
Трути-зілля не найшла,
Та синів двох привела,
В китаечку повіла
І на Дунай однесла:
»Тихий, тихий Дунай!
»Моїх діток забавляй.
»Ти, жовтенький пісок!
»Нагодуй моїх діток,
»Іскупай, ісповий,
»І собою укрій!««

I.

Був собі дід та баба,
З давнього давна, у гаї над ставом,
У-двох собі на хуторі жили,
Як діточок двоє,
Усюди обое.
Ще з малечку у-двох ягнята пасли,
А потім побрали ся,
Худоби діждали ся,
Придбали хутір, став і млин,

Шось до лона пригоргае.

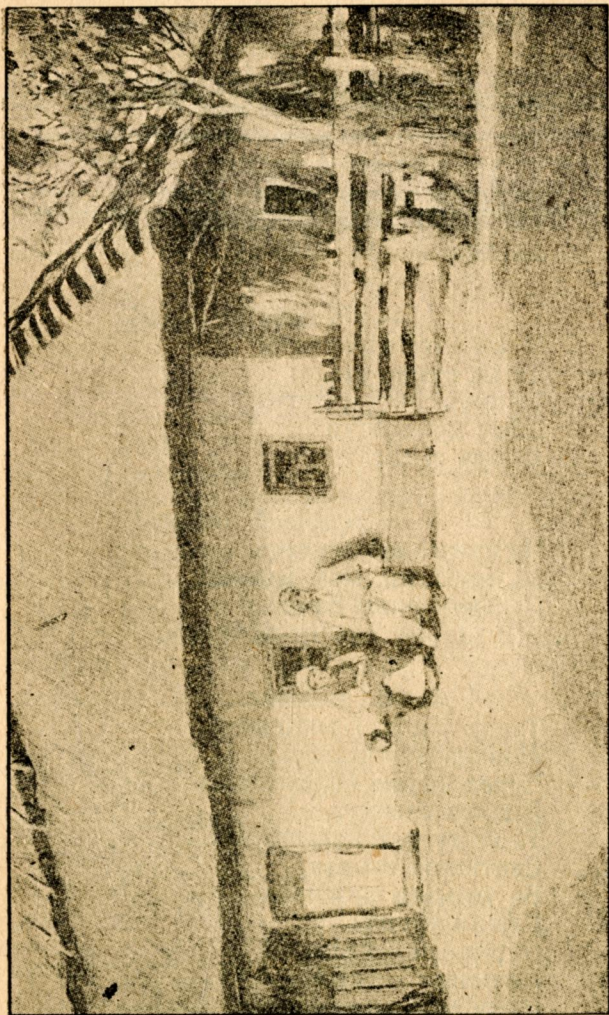
Садок у гаї розвели
І пасіку чималу,
Всього надбали.
Та діточок у їх Біг-ма
А смерть з косою за плечима.

Хто-ж їх старість привітає,
За дитину стане?
Хто заплаче, поховає?
Хто душу спомане?
Хто поживе добро чесно
В добрую годину,
І згадає дякуючи,
Як своя дитина?...
Тяжко дітей годувати
У безверхій хаті,
А ще гірше старіти ся
У білих палатах,
Старіти ся, умирати,
Добро покидати
Чужим людям, чужим дітям
На сьміх, на розтрату!

II.

І дід і баба у неділю
На приспі в-двох собі сиділи
Гарненько, в білих сорочках.
Сіяло сонце в небесах,
Ані хмариночки, та тихо
Та любо, як у раї.
Сховало ся у серці лихо,
Як звір у темнім гаї.

В такім раї чого б, бач-ся,
Старим сумовати?
Чи то давне яке лихо
Прокинулось в хаті?
Чи вчорашнє, задалене
Знов заворушилось?

На присічці в-двох собі сиділи..

Чи ще тільки заклоунулось,
І рай запалило?

Не знаю, що і після чого
Старі сумують. Може вже
Отсе збирають ся до Бога,
Та хто в далеку дорогу
Їм добре коней запряже?
»А хто нас, Насте, поховає,
Як помремо?«

— »Ї сама не знаю!
Я все отсе міркувала,
Та аж сумно стало:
Одинокі зостарілись...
Кому понадбали
Добра сього?«

— »Стрівай лишень!
Чи чуєш? щось плаче
За ворітьми, мов дитина!
Побіжім лиш! Бачиш?
Я вгадував, що щось буде!«

І разом схопились,
Та до воріт. Прибігають,
Мовчки зупинились;
Перед самим перелазом —
Дитина сповита,
Та не туго, й новенькою
Свитиною вкрита;
Бо то мати сповивала,
І літом укрила
Останньою свитиною!...
Дивились, молились
Старі мої. А сердешне
Неначе благає:
Випручало рученята
Ї до їх простягає

Манюсінькі... і замовкло,
Неначе не плаче,
Тільки пхика.

»А що, Насте?
Я й казав! От бачиш!
От і талан, от і доля!
І не одинокі!
Бери ж лишень та сповивай!...
Ач яке, нївроку!
Неси в хату, а я верхи
Кинусь за кумами
В Городище.«

Чудно якось
Дієть-ся між нами!
Один сина проклинає,
З хати виганяє;
Другий свічечку, сердешний,
Потом заробляє
Та ридаючи становить
Перед образами:
Нема дітей!... Чудно якось
Дієть-ся між нами!

III.

Аж три пари на radoщах
Кумів назбирали,
Та в-вечері й охрестили
І Марком назвали.
Росте Марко. Старі мої
Не знають, де діти,
Де посадить, де положить
І що з ним робити.
Минає рік. Росте Марко,
І дійна корова
У роскоші купаєть-ся.
Аж ось чорноброва
Та молода, білолиця
Прийшла молодиця

На той хутір благодатний
У найми просить ся.

»А що-ж?« каже: »взьмім, Насте!«

— »Взьмімо, Трохиме,
Бо ми старі, нездужаєм,
Та таки й дитина,
Хоча воно вже й піросло,
То все-ж таки треба
Коло його піклуватись.«
— »Та воно-то треба,
Бо й я свою вже часточку
Прожив, слава Богу,
Підтоптав ся. Так що-ж тепер,
Що взьмеш, небого?
За рік, чи як?«

— »А що дасте.«

— »Е, ні! треба знати,
Треба, дочко, лічить плату,
Зароблену плату;
Бо сказано: хто не лічить,
То той і не має.
Так оттак хиба, небого:
Ні ти нас не знаєш,
Ні ми тебе; а поживеш,
Роздивиш ся в хаті,
Та й ми тебе побачимо, —
Оттогді й за плату.
Чи так, дочко?«

— »Добре, дядьку!«

— »Просимо ж у хату!«

Поєднались. Молодиця
Рада та весела,
Ніби з паном повінчалась,
Закупила села.
І у хаті, і на дворі,
І коло скотини,
У-вечері і в-досвіта;
А коло дитини

Так і пада, ніби мати:
В будень і в неділю
Головоньку йому змиє,
Ї сорочечку білу
Що день божий надіває.
Граєть-ся, співає,
Робить возики, а в сьвято
То й з рук не спускає.
Дивують ся старі мої
Та молять ся Богу.
А наймичка невсипуца
Що-вечір, небога,
Свою долю проклинає,
Тяжко, важко плаче;
І ніхто того не чує,
Не знає й не бачить,
Опріч Марка маленького.
Так воно не знає,
Чого наймичка сльозами
Їого умиває;
Не зна Марко, чого вона
Так його цілує,
Сама не з'їсть і не допе,
Їого нагодує.
Не зна Марко, як в колиці
Часом серед ночі
Прокинуть-ся, ворухнуть-ся,
То вона вже скочить,
І укриє й перехрестить,
Тихо заколише;
Вона чує в другій хаті,
Як дитина дише.
В-ранці Марко до наймички
Ручки простягає,
І мамою невсипуцу
Ганну величає.
Не зна Марко, росте собі,
Росте, виростає.

IV.

Чимало літ перевернулось,
Води чимало утекло;
І в хутір лихо завершило,
І сліз чимало принесло.
Бабусю Настю поховали
І ледве, ледве одволали
Трохима діда. Прогуло
Прокляте лихо, та й заснуло.
На хутір знову благодать
З-за гаю темного вернулась
До діда в хату спочивать.

Уже Марко чумакує
І в осени не ночує
Ні під хатою, ні в хаті.
Кого-небудь треба сватать.
»Кого-ж би тут?« старий дума
І просить поради
У наймички. А наймичка
До царівни б рада
Слать старости: »Треба Марка
Самого спитати.«
— »Добре, дочко! питаємо,
Та й будемо сватать.«
Розпитали, порадились,
Та й за старостами
Пішов Марко. Вернули ся
Люде з рушниками,
З сьвятим хлібом обміненим.
Панну у жупані,
Таку кралю висватали,
Що хоч за гетьмана,
То не сором. Оттаке-то
Диво запопали!

»Спасибі вам!« старий каже.
»Тепер, щоб ви знали,
Треба краю доводити,
Коли й де вінчати,

Та й весілля! Та ще ось-що:
Хто в нас буде мати?
Не дожила моя Настя!...«
Та й заливсь сльозами.
А наймичка у порогу
Вхопилась руками
За одвірок, та й зомліла.
Тихо стало в хаті;
Тільки наймичка шептала:
»Мати... мати... мати!«

V.

Через тиждень молодиці
Коровай місили
На хуторі. Старий батько
З усієї сили
З молодицями танцює
Та двір вимітає,
Та прохожих, проїзжачих
У двір закликає,
Та вареною частує,
На весілля просить.
Знай бігає, а самого
Ледве ноги носять.
Скрізь гармідер та реготня
В хаті і на дворі,
І жолоби викотили
З нової комори.
Скрізь пораньня: печуть, варять,
Вимітають, миють...
Та все чужі. Де-ж наймичка?
На прощу у Київ
Пішла Ганна. Благав старий,
А Марко аж плакав,
Щоб була вона за матір.
»Ні, Марку! ніяко
Мені матірю сидіти:
То багаті люде,
А я наймичка; ще й з тебе
Сьміяти ся будуть.

Нехай Бог вам помагає!
Піду помолю ся
Усім сьвятим у Києві,
Та й знову верну ся
В вашу хату, як приймете.
Поки маю сили,
Трудити-мусь.»

Чистим серцем
Поблагословила
Свого Марка, заплакала
Й пішла за ворота.

Розвернуло ся весілля,
Музикам робота
І підковам. Вареною
Столи й лави миють.
А наймичка шкандибає,
Поспішає в Київ.
Прийшла в Київ, не спочила:
У міщанки стала,
Наняла ся носити воду,
Бо грошей не стало
На акафист у Варвари.
Носила, носила,
Кіп із вісім заробила,
Й Маркові купила
Сьвяту шапочку в печерах
У Йвана сьвятого,
Щоб голова не боліла
В Марка молодого;
І перстеник у Варвари
Невістці достала,
І, всім сьвятим поклонившись,
До-дому верталась.

Вернула ся. Катерина
І Марко зустріли
За ворітьми, ввели в хату
Й за стіл посадили;

Напували й годували,
Про Київ питали,
І в кімнаті Катерина
Одпочить послала.

»За-що вони мене люблять?
За-що поважають?
О Боже мій милосердний!
Може вони знають?...
Може вони догадались?...
Ні, не догадались,
Вони добрі.«

І наймичка
Тяжко заридала.

VI.

Тричи крига замерзала,
Тричи розставала;
Тричи наймичку у Київ
Катря провозжала,
Так як матір. І в четвертий
Провела небогу
Аж у поле, до могили,
І молила Бога,
Щоб швиденько вертала ся,
Бе без неї в хаті
Якось сумно, ніби мати
Покинула хату.

Після Пречистої в неділю,
Та після першої, Трохим
Старий сидів в сорочці білій,
В брилі, на приспі. Перед ним
З собакою унучок грав ся,
А внучка в юпку одяглась
У Катрину, і ніби йшла
До діда в гості. Засьміяв ся
Старий і внучку привітав,
Неначе справді молодицю.

»А де-ж ти діла паляницю?
Чи може в лісі хто одняв?
Чи по prostu — забула взяти?
Чи може ще й не напекла?
Е, сором, сором! лепська мати!«
Аж зирк! — і наймичка ввійшла
На двір. Побіг старий стрічати

З онуками свою Ганну.

»А Марко в дорозі?«

Ганна діда питала ся.

— »В дорозі ще й досі.«

— »А я ледве додибала

До нашої хати

Не хотілось на чужині

Одній умирати!

Коли-б Марка діждати ся!

Так щось тяжко стало...«

І внучатам із клуночка

Гостинців виймала:

І хрестики, й дукачики,

Й намиста разочок

Ориночці, і червоний

З фольги образочок;

А Карпові соловейка

Та коників пару;

І четвертий уже перстень

Сьвятої Варвари

Катерині; а дідові

Із воску сьвятого

Три сьвічечки; а Маркові

І собі нічого

Не принесла: не купила,

Бо грошей не стало,

А заробить не здужала.

»А ось ще осталося

Пів бубличка!«

Й по шматочку

Дітям розділила.

VII.

Ввійшла в хату. Катерина
Йй ноги умила
Йй полудновать посадила.
Не пила й не їла
Моя Ганна.

»Катерино!

Коли в нас неділя?»

— »Після-завтра.«

— »Треба буде

Акафист наняти
Миколаєві сьвятому
Йй на часточку дати;
Бо щось Марко забарив ся...
Може де в дорозі
Занедужав, сохрानь Боже!«
Йй покапали сльози
З старих очей замучених.
Ледве, ледве встала
Із-за стола.

»Катерино!

Не та вже я стала:
Зледащіла, не здужаю
І на ноги встати.
Тяжко, Катре, умирати
В чужій, теплій хаті!«

Занедужала небога.
Уже й причащали,
Йй маслосьвятіє служили, —
Ні, не помагало!
Старий Трохим по надвірю
Мов убитий ходить.
Катерина з болящої
І очей не зводить,
Катерина коло неї
І днює й ноче.
А тимчасом сичі в ночі
Недобре віщують
На коморі. Болящая

Що-день, що-година,
Ледве чути, питаєть-ся:
»Доню Катерино!
Чи ще Марко не приїхав?
Ох, як-би я знала,
Що діжду ся, що побачу,
То ще б підождала!«

VIII.

Іде Марко з чумаками,
Ідучи співає,
Не поспіша до господи,
Воли попасає.
Везе Марко Катерині
Сукна дорогого,
А батькові шитий пояс
Шовку червоного,
А наймицці на очіпок
Парчі золотої
І червону добру хустку
З білою габою,
А діточкам черевички,
Фіг та винограду,
А всім вкупі червоного
Вина з Цариграду
Відер з трое у барилі,
І кавяру з Дону, —
Всього везе, та не знає,
Що дієть-ся дома!

Іде Марко, не журить ся.
Прийшов, слава Богу!
І ворота одчиняє,
І молить ся Богу.
»Чи чуєш ти, Катерино?
Біжи зустрічати!
Уже прийшов! Біжи швидче,
Швидче веди в хату!
Слава Тобі, Христе Боже!
На-силу діждала!«

І »Отче наш« тихо, тихо,
Мов крізь сон, читала.

Старий воли випрягає,
Занози ховає
Мережані, а Катруся
Марка оглядає.
— »А де-ж Ганна, Катерино?
Я пак і байдуже!
Чи не вмерла?«

— »Ні, не вмерла,
А дуже нездужа.
Ходім лишень в малу хату,
Поки випрягає
Воли батько; вона тебе,
Марку, дожидає.«

Ввійшов Марко в малу хату
І став у порогу...
Аж злякав ся. Ганна шепче:
»Слава, слава Богу!
Ходи сюди, не лякай ся!...
Вийди, Катре, з хати!
Я щось маю розпитати,
Де-що розказати.«

Вийшла з хати Катерина,
А Марко схилив ся
До наймички у голови.
»Марку! Подиви ся,
Подиви ся ти на мене!
Бач, як я змарніла?
Я не Ганна, не наймичка,
Я...«

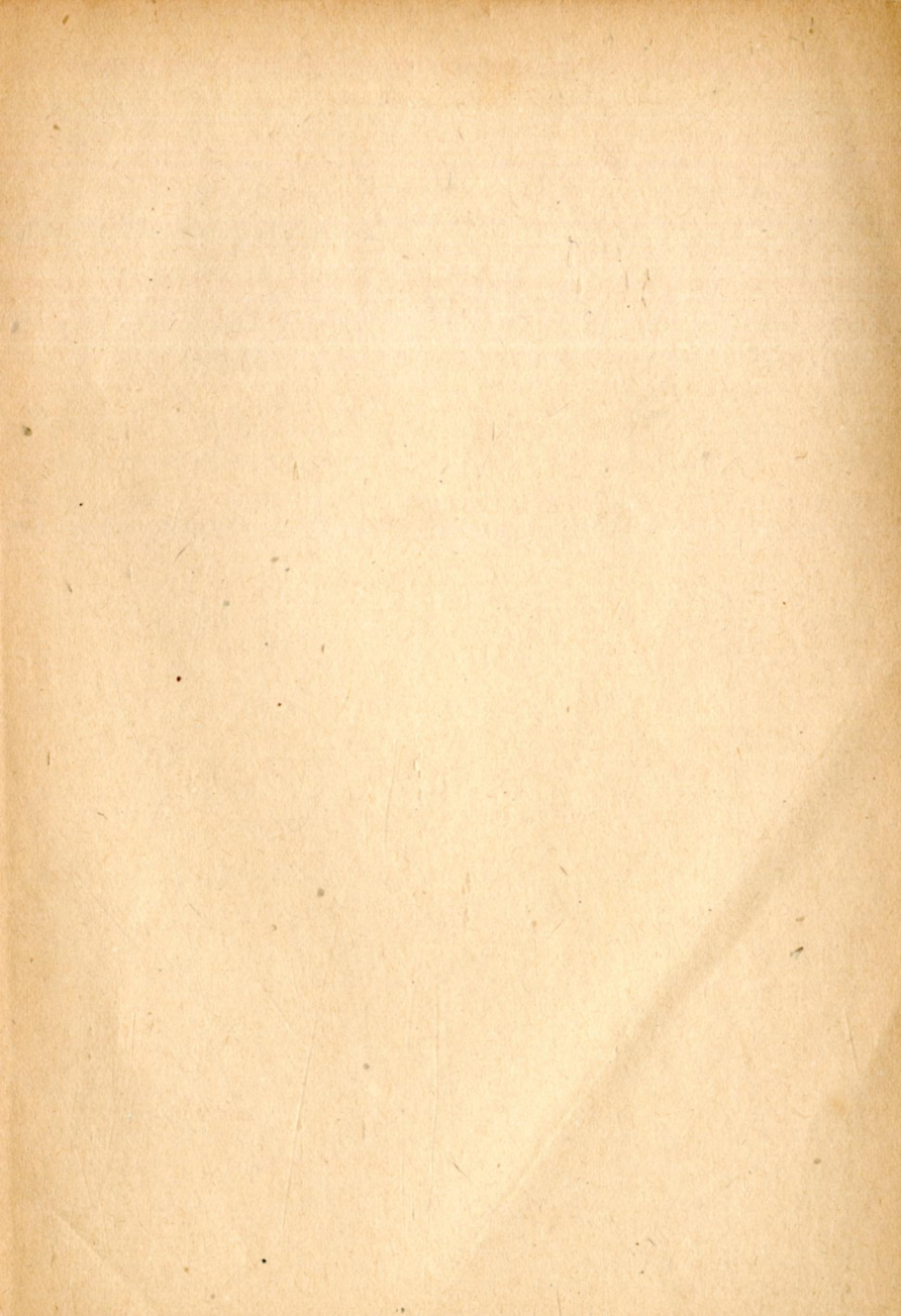
Та й заніміла.
Марко плакав, дивував ся.
Знов очи відкрила,
Пильно, пильно подивилась, —
Її сльози покотились.
»Прости мене! Я каралась
Весь вік в чужій хаті...

Прости мене, мій синочку!
Я... я твоя мати!«
Та й замовкла...

Зомлів Марко,
Йи земля задріжала.
Прокинув ся... до матери —
А мати вже спала!

1845. 13.-XІ.
Переяслав.

Ілюстрована Ц

И 127.736

1. Причинна. З 2 малюнками і портретом.
 2. Катерина. З 3 малюнками і портретом.
 - Тополя. З 1 малюнком і портретом.
 - Гайдамаки. З 15 малюнками і портретом.
 - Черниця Маряна. З 1 малюнком і портретом.
 - Їтоллена. З 1 малюнком і портретом.
 7. Гамалія. З 1 малюнком і портретом.
 8. Сова. З 1 малюнком і портретом.
 9. Бретик або Іван Гус. З 1 малюнком і портр.
 10. Невольник. З 2 малюнками і портретом.
 11. Наймичка. З 2 малюнками і портретом.
 12. Відьма. З 1 малюнком і портретом.
 13. Княжна. З 1 малюнком і портретом.
 15. Барнак. З 1 малюнком і портретом.
 16. Титарівна. З 1 малюнком і портретом.
 17. Марина. З 1 малюнком і портретом.
 18. Сотник. З 1 малюнком і портретом.
 19. Петрусь. З 1 малюнком і портретом.
 20. Тарасова ніч. — Іван Підкова. — Перебендя. З 2 малюнк. і портрет.
 21. Русалка. — Як би тобі довело ся. З 2 малюнками і портретом.
 22. Назар Стодоля. З 2 малюнками і портретом.
 23. Збірник дрібних віршів. З 7 малюнками і портр.
 24. Збірник дрібних віршів про Україну та козацтво. З 4 малюнками і портретом.
- За всі разом..... \$1.50.

Кожий свідомий Українець повинен знати ІСТОРІЮ СВОГО КРАЮ.

Видавництво «Канад. Фармера» в порозумінні з Руською Книгарнею у Вінніпегу передрукувало старограсне видане Проф. М. Грушевського

ІЛЮСТРОВАНУ ІСТОРІЮ УКРАЇНИ

в комплекті. Історія є популярна і зрозуміла для кожного. В старім краю випродано два видання, тепер вже час зноби по 4-ох літах появил ся третій наклад. Є се величезна книга, має 516 сторін, 416 образків. — Ціна \$3.00.

Замовлення висилайте на адресу:

Ruska Knyharnia

848-850 Main St.

Winnipeg, Man.

Ілюстрована Шевченківська Бібліотека

№ 11.

НАЙМИЧКА.

З 2 малюнками і портретом.

165020

Накладом „Канадийского Фармера“
852 MAIN STREET, WINNIPEG, CANADA